

Reactie op plan van aanpak “De openbaarmaking van de digitale examens” van het CvTE.

Momenteel wordt slechts één van de drie digitale wiskunde examens voor een leerweg in het vmbo openbaar gemaakt. Dit gebeurt via de oefenomgeving van Facet. Een openbaar debat over *alle* opgaven en examens is daardoor niet mogelijk. Twee van de drie examens blijven geheim. Weliswaar biedt het CvTE voor docenten de mogelijkheid de examens in te zien maar dat betekent in de praktijk dat in twee uur tijd alle digitale examens moeten worden bekeken. Een onmogelijke opgave. Overleg en discussie door docenten moet tot die bijeenkomst beperkt blijven, er mag niets naar buiten gaan. De mogelijkheden voor leerlingen om met digitale examens te oefenen bestaat uit het ene openbaar gemaakte oefenexamen. Daarnaast stelt de CvTE twee oefenexamens achter de beveiligde omgeving van Facet beschikbaar. Meer digitale examens oefenen of oefenen met examenopgaven op een specifiek wiskunde domein zoals dat bij de papieren examens kan, is bij de digitale examens niet mogelijk.

Op 28 juni 2016 zijn, tegen het advies van staatssecretaris Sander Dekker, in de tweede kamer twee moties aangenomen die de regering verzoekt er voor te zorgen dat de digitale examens voor het vmbo na afloop van de examenperiode openbaar worden gemaakt. Het betreft de motie van dhr. Van Meenen (D66) en mw. Vermuë (PvdA). Op 28 november 2016 publiceerde het CvTE het Plan van aanpak voor het openbaar maken van digitale centrale examens in het vmbo. In dit plan beschrijft de CvTE een aantal verschillende maatregelen om te voldoen aan de moties van dhr. Van Meenen en mw. Vermuë.

De maatregelen van het CvTE

In het plan worden in totaal 6 maatregelen beschreven die genummerd worden als 1a, 1b, 1c, 2, 3a en 3b¹.

maatregel 1a	maatregel 1b	maatregel 1c	maatregel 2	maatregel 3a	maatregel 3b
begin 4e week juni: ± 1/3 deel; rest volgt later	begin 4e week juni: ± 2/3 deel; rest (= ankeropgaven) volgt later	begin 4e week juni: alle opgaven;	werken met beveiligde en besloten forums (bbf's)	direct na tv1 resp. tv2 en vóór de bekendmaking van de N-termen van: alle opgaven	direct na tv1 resp. tv2 en vóór de bekendmaking van de N-termen van: alle opgaven

Maatregel 1a staat het dichtst bij de huidige situatie: ongeveer 1/3 deel van de digitale examens wordt openbaar gemaakt. Het verschil met de huidige situatie is dat 2/3 deel nu nog geheim blijft maar dat in plan 1a deze opgaven later alsnog openbaar worden gemaakt. Daar moet je dan wel geduld voor hebben want in totaal kan het 6 jaar duren voordat alle examenopgaven toegankelijk zijn.² Maatregel 1b verschilt alleen van 1a in de hoeveelheid opgaven die openbaar worden gemaakt: ongeveer 2/3 deel van de examenopgaven. Bij maatregel 1c worden alle opgaven openbaar gemaakt. Maatregel 2 kan worden toegepast naast alle andere maatregelen. Het betreft het bespreken van de examens en opgaven door docenten in besloten forums. Maatregelen 3a en 3b betreffen het openbaar maken van de examens meteen na het afloop van de betreffende examenperiode. Om dit te realiseren heb je ieder examenjaar 6 examens nodig. De verschillen tussen de maatregelen 3a en 3b betreft de afname periode.

Het zal geen verbazing wekken dat het CvTE zijn voorkeur uitspreekt voor maatregel 1a, de variant die het dichtst bij de huidige situatie staat.³ De staatssecretaris heeft zijn voorkeur uitgesproken voor maatregel 1b⁴.

¹ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 7.

² Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 21.

³ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 29.

⁴ Brief Sander Dekker 28 november 2016, referentie 1086031, blz. 7.

Normeringsproblematiek

Een belangrijk argument dat de CvTE voor haar keuze voor maatregelen 1a is de normeringssystematiek. Bij de maatregelen 1a en 1b zegt de CvTE dat de hoogte van de lat over de jaren heen constant is, bij de maatregelen 1c, 3a en 3b zegt de CvTE dat de gelijke hoogte over de jaren heen niet te garanderen is.⁵ Op het eerste gezicht een sterke troef voor de keuze van de CvTE en de staatsecretaris want wie kiest er nu voor een examen waarvan de hoogte van de lat niet zeker is? Een examennorm waarvan je niet zeker weet of die het ene jaar wel net zo hoog ligt dan het andere jaar is niet acceptabel. Een goede reden om in te zoomen op de wijze waarop de CvTE jaarlijks de N-term bepaalt.

Om de lat voor ieder digitaal examen even hoog te leggen maakt het CvTE gebruik van *anker in package*: geheim gehouden opgaven uit eerdere examenjaren. Hierdoor kunnen de resultaten van een examen gekoppeld kunnen worden aan de resultaten van een eerder examenjaar.⁶ Op deze wijze wordt de lat ieder jaar even hoog gehouden. Om die reden wordt in variant 1a ongeveer 2/3 deel (in variant 1b ongeveer 1/3 deel) van de opgaven geheim gehouden. Zij bevatten de opgaven voor de *anker in package*.

Bij de schriftelijke examens gaat dat anders. Om te zorgen dat examens over de jaren heen dezelfde moeilijkheidsgraad hebben maakt de CvTE gebruik van *pretesten* en *posttesten*. Bij het pretesten wordt een aantal toekomstige examenopgaven gemaakt door leerlingen waarvan het niveau bekend is. De moeilijkheidsgraad van toekomstige examenopgaven kan daardoor vergeleken worden met al bekende examens. Uiteraard krijgen de leerlingen die de pretesten maken dit niet te horen: de opgaven moeten geheim blijven.

De CvTE zegt dat lang niet alle papieren CE's gepretest of posttest worden en dat deze aanpak minder betrouwbaar is dan die bij de digitale examens.⁷ Toch wordt op basis van deze aanpak al jaren door het CvTE de N-term voor de schriftelijke examens vastgesteld. Je vraagt je dan af hoe de CvTE de hoogte van de lat over de jaren heen voor de schriftelijke examens constant weet te houden en waarom die zelfde aanpak voor digitale examens een probleem zou zijn.

Het is voor mij niet duidelijk waarom de CvTE bij het zoeken naar een oplossing van de normeringssystematiek voor de digitale examens niet gekeken heeft naar de mogelijkheid van pretesten. Juist bij de digitale examens is dit relatief eenvoudig. Ieder jaar worden door de CvTE naast het ene openbare digitale examen, ook twee digitale oefenexamens via de beveiligde omgeving van Facet beschikbaar gesteld. Van deze mogelijkheid wordt door de scholen veel gebruik gemaakt. Hoe moeilijk is het om pretesten hierin te verwerken? Waar bij de pretesten voor de schriftelijke examens de geheimhouding als probleem wordt gezien,⁸ is dat bij de digitale oefenexamens achter de beveiligde omgeving van Facet veel minder het geval.

Het is duidelijk dat er een alternatief is voor de normering van de digitale examens. Door dit net als bij de schriftelijke examens te laten plaatsvinden door pretesten kan ook voor de digitale examens de lat over de jaren heen op gelijke hoogte blijven. Geheime opgaven worden dan overbodig en staan het openbaar maken van de digitale examens niet meer in de weg.

Geheimhoudingsproblematiek

In de nota wordt een aantal keren ingegaan op de geheimhoudingsproblematiek. Bij versie 1a wordt aangegeven dat 'die ene kwaadwillende, onprofessionele docent' via smart phone of door overschrijven 'een voorraadje kan aanleggen'. Downloaden vanuit Facet is onmogelijk gemaakt.⁹ Dat klopt maar zo ingewikkeld hoeft die kwaadwillende docent niet te doen. Via bijvoorbeeld Greenshot kan die docent iedere vraag uit het examen met één klik op zijn harde schijf kopiëren. Tijdens de besloten inzage op 24 juni 2016 bleek het CvTE hiervan op de hoogte en zeiden mij dat dit niet voorkomen is. De geheimhouding van

⁵ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 7.

⁶ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 31.

⁷ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 31.

⁸ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 31.

⁹ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 22.

delen van het digitale examen levert dus een niet onaanzienlijk risico op. Dat risico kan voorkomen worden door na de examenperiode de examens geheel openbaar te maken.

De CvTE stelt terecht dat geheimhoudingsproblematiek en de schade die een kwaadwillende docent aanricht het grootst is bij maatregelen 1a en 1b waarbij een groot deel van de opgaven geheim blijft. Bij maatregelen 1c, 3a en 3b die uitgaan van volledige openbaarheid, is de problematiek en schade door fraude beperkt.

Transparantie

In de notitie komt met enige regelmaat de begrippen transparantie en openbaarmaking voorbij. Zo wordt gesteld dat het geheimhouden van 2/3 deel van het digitale examen nooit heeft geleid tot sterke signalen vanuit het scholenveld die aangeven dat deze geheimhouding problematisch is.¹⁰ Tegelijkertijd wordt gesteld dat openbaarmaking voor de papieren examens wel een pré heeft. Vanwaar dit verschil?

Op dezelfde bladzijde wordt gesteld dat er volledige inzage is voor docenten in de vorm van besloten bijeenkomsten. Het is maar wat je openbaar en transparant noemt. Op de bijeenkomst van afgelopen 24 juni 2016 waar we de digitale examens van 2016 konden inkijken hadden we 2 uur de tijd om de in totaal zes examens van de beide leerwegen te bekijken. Deze tijd is te kort om voldoende kritisch naar de opgaven en het examen als totaal te kijken. Daarnaast is het debat tot die bijeenkomst beperkt. Openbaar maken van je opmerkingen, zorgen en suggesties buiten deze bijeenkomst via bijvoorbeeld Euclides, is niet aan de orde.

Inzage in de digitale examens in de vorm van besloten bijeenkomsten voor docenten is een doekje voor het bloeden. Dit soort bijeenkomsten staan ver weg van transparantie en openbaarheid van digitale examens en kunnen het openbaar maken van examens nooit vervangen.

Mijn keuze

Laat ik, net als de CvTE in hun Plan van aanpak en de staatsecretaris in zijn brief, ook mijn keuze aangeven. Het zal duidelijk zijn dat de maatregelen 1a en 1b varianten op de bestaande situatie zijn die weinig of niets bijdragen aan de openbaarheid van de examens zoals beoogd in de moties van dhr. Van Meenen en mw. Vermuë. Maatregel 2, bespreken in besloten forums, doet daar weinig aan af. Blijven over de maatregelen 1c, 3a en 3b. Maatregelen 3a en 3b lijken ideale varianten, maar hoe reëel zijn die? Er moeten twee tot drie keer zoveel examens per jaar geproduceerd worden en de kosten zijn navenant. Naar mijn mening geen haalbare zaak.

Blijft over variant 1c. Met deze variant zou ik prima kunnen leven. Niet alle problemen worden opgelost maar in combinatie met maatregel 2 biedt dit naar mijn mening een goede en haalbare oplossing voor de openbaarheid van de digitale examens. Maatregel 1c lost daarnaast een groot deel van de problematiek met betrekking tot de geheimhouding van de examens op. De CvTE kan de problematiek met betrekking tot de gelijke hoogte van de lat over de jaren heen oplossen door pretesten in de twee oefenexamens achter de beveiligde omgeving van Facet. De kosten voor maatregel 1c zijn hoger dan die bij de keuze van het CvTE (maatregel 1a) en de staatsecretaris (maatregel 1b). Het digitale wiskunde examen BB uit 2015 liet echter zien dat openbaarheid en transparantie geen luxe is maar een gebleken noodzaak.

Maatregel 1c, na afloop van de examenperiode volledig openbaar maken van de digitale examens, is een oplossing die recht doet aan de moties van dhr. van Meenen en mw. Vermuë. Het risico en de gevolgen van fraude door een kwaadwillende is veel beperkter dan bij de oplossingen van de CvTE en de staatsecretaris. De lat kan door toepassing van dezelfde normeringsystematiek als bij de schriftelijke examens, over de jaren heen op gelijk hoogte blijven.

Ruud Jongeling
6 december 2016

¹⁰ Openbaarmaking van de digitale examens, blz. 14.